

**government
communications**

Department:
Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**LEANO LA TSHEBEDISO YA DIPUO LA
TSAMAISO YA DIKGOKAHANYO LE
TLHAHISOLESEDING YA MMUSO (GCIS)**

LENANE LA DIKAHARE

1. SELELEKELA	Error! Bookmark not defined.
2. DITLHALOSO	1
3. METHEO YA LEANO	3
4. SEPHEO LE TSHEBETSO	Error! Bookmark not defined.
5. BOIKARABELO BA KETSAMELAO	4
6. MABAPI LE GCIS	4
7. BOIKARABELO BA YUNITI YA DITSHEBELETSO TSA DIPUO	5
8. POLELO E MABAPI LE LEANO	5
9. MEKGWA YA HO HOKAHANA LE BA AMEHANG	Error! Bookmark not defined.
10. POLOKO YA DIREKOTO	8
11. DITHAROLLO TSA DITLETLEBO	8
12. KGATISO LE PHIHLELLO YA LEANO LA TSHEBEDISO YA DIPUO LA GCIS	9
13. TJHEBOBOTJHA YA LEANO	10

1. SELELEKELA

- 1.1. Aforika Borwa ke setjhaba se nang le batho ba botjhaba bo fapaneng, boo makgetha a bona e leng dipuo tse fapaneng. Puo ke sesebediswa sa bohlokwa se ka sebedisetswang ho tebisa demokrasi ya rona e be e thuse botenng ba setjhaba, botjhaba, bohlalefi, moruo le sepolotiki setjhabeng sa Aforika Borwa.
- 1.2. Boemo ba naha ba dipuo bo fetohile haholo kamora qaleho ya demokrasi ka 1994, ha Molaotheo o ne o fana ka moralo wa molao le taolo bakeng sa kananelo le kgodiso ya dipuo tse fapaneng. Kanetso e renang hajwale ya botemengata e dumella dipuo tse neng di kotetswe hore di hlamasele.
- 1.3. Karolo ya 6 ya Molaotheo e netefatsa boteng ba maemo a lekanang dipuong tse 11 tsa semmuso, e leng Afrikaans; English; isiNdebele; isiXhosa; isiZulu; Sepedi; Sesotho; Setswana; Siswati, Tshivenda le Xitsonga.
- 1.4. Ka ho ya ka boikarabelo ba yona ba molaotheo ba ho fa setjhaba lesedi le nepahetseng, le fihlillehang e bile e le ka nako, GCIS e na le boikarabelo ba ho fana ka boetapele bo radilweng hantle e be e hlophise dikgokahanyo tsa mmuso, ho netefatsa hore setjhaba se a tsebiswa se bile se fihlella mananeo le maano a mmuso a tla se tswela molemo. Ka dilemo tse ngatanyana tse fetileng, setheo sena haesale se ntse se tswelapele ho hlahisa tse ding tsa dikgokahanyo tsa sona ka dipuo tsohle tsa semmuso.
- 1.5. Ka ho ntlafatsa phihlelo e lekanang ditshebeletsong tsa mmuso, tsebo le lesedi e le karolo ya boikarabelo ba yona ba molaotheo le botshepehi bo tlamang, GCIS hantlentle e netefatsa tokiso bakeng sa dipuo tse neng di kotetswe nakong e fetileng, tseo jwale di seng di filwe maemo a semmuso.

2. DITLHALOSO

Molemong wa leano lena, ntle le moo ho hlakisitsweng ka mokgwa o mong, mantswa le dipolelwana tse ngotsweng katlase di na le meeelo e latelang:

“Braille”	Braille ya English, e boelang e tsejwa ka hore ke Braille ya Kereiti ya 2
“Molaotheo”	Molaotheo wa Rephaboliki ya Aforika Borwa wa 1996

“DG”	Molaodikakaretso wa GCIS
“GCIS”	Tsamaiso ya Dikgokahanyo le Tlhahisoleseding ya Mmuso
“Yuniti ya Ditshebeletso tsa Dipuo”	Yuniti ya GCIS ya ditshebeletso tsa dipuo e ileng ya thewa semolao ka 2008
“Letona”	Letona la tsa Dikgokahanyo
“Botemengata”	Tshebediso ya dipuo tse ngatanyana kapa tshebediso ya dipuo tsohle tsa semmuso
“Puo ya semmuso”	Puo efe kapa efe ya tse 11 tsa semmuso jwalokaha ho talotswe Karolong ya 6(1) ya Molaotheo wa Rephaboliki ya Aforika Borwa wa 1996
“PanSALB”	Lekgotla la Dipuo la Aforika Borwa le theilweng ho ya ka Karolo ya 2 ya Molao wa PanSALB, 1995 (Molao wa 59 wa 1995)
“Dipuo tse neng di kotetswe nakong e fetileng”	isiNdebele, isiXhosa, isiZulu, Siswati, Sesotho, Setswana, Sepedi, Tshivenda le Xitsonga
“Bokowa ba ditho tsa kutlo, puo le pono”	Bofokodi ba ho bona, ho bua le/kapa ho utlwa
“Puo ya matsoho”	Puo ya Matsoho ya Aforika Borwa
“Molao”	Molao wa Tshebediso ya Dipuo tsa Semmuso wa 2012, (Molao wa 12 wa 2012)
“Motho e mong ya amehang”	O akga bafani ba ditshebeletso le basebetsi

3. METHEO YA LEANO

- 3.1. Leano la Tshebediso ya Dipuo la GCIS le itshetlehile ho metheo e latelang:
 - 3.1.1. Kananelo ya ho se tshwane ha dipuo le botjhaba kahara GCIS, esita le boemo ba botemengata ba batho ba Aforika Borwa.
 - 3.1.2. Ntshetsopele le kgothaletso ya dipuo tsohle ka moya wa *Batho Pele*.
 - 3.1.3. Tokelo ya baahi ya ho sebedisa puo eo ba e ratang dipuisanong le dikgokahanong tsa bona le GCIS.
 - 3.1.4. Tokelo ya baahi ya ho fihlella kapa ho fumana lesedi le ditshebeletso tsa mmuso ka puo eo ba e ratang, moo ho ka kgonehang.
 - 3.1.5. Seabo sa bohlokwa seo puo e nang le sona nolofatsong ya dikgokahanyo dipakeng tsa mmuso le batho.
 - 3.1.6. Tlhokeho ya ho lokisetsa ditlhoko tsa dikgokahanyo tsa batho ba nang le ditshita tsa puo, ba kang bao ba nang le bofokodi ba ho bona le/kapa ho utlwa.
 - 3.1.7. Boikarabelo ba ketsamelao le ba molaotheo ho kgothaletsa botemengata ho netefatsa kgokahano e tswileng matsoho dipakeng tsa mmuso le baahi.
- 3.2. GCIS e tla sebedisa puo e bobebe ho ntlafatsa dikgokahano.

4. SEPHEO LE TSHEBETSO

- 4.1. Sepheo sa leano lena ke ho ikamahanya le boikarabelo ba ketsamelao le ba molaotheo. Se boetse se habile ho kgothaletsa botemengata e le ho netefatsa kgokahano e tswileng matsoho dipakeng tsa mmuso le setjhaba, ho ya ka dipheo tsa Molao le Molaotheo.
- 4.2. Leano lena le tlama makala ohle a GCIS esita le basebeletsi bohle ba yona.
- 4.3. Le tla boela le sebetsa e le sesebediswa sa boeletsi bakeng sa mafapha a batlang ditshebeletso tsa GCIS tse amanang le dikateng.
- 4.4. Lekala: Ditshebeletso tsa Tshehetso ya Lefapha le tla ba mohlokomedi wa semmuso wa leano lena.

5. BOIKARABELO BA KETSAMELAO

Leano le itshetlehile ka meralo e latelang ya molao:

- 5.1. Molaotheo wa Rephaboliki ya Aforika Borwa wa 1996;
- 5.2. Molao wa Tshebediso ya Dipuo tsa Semmuso wa 2012 (Molao wa 12 wa 2012);
- 5.3. Moralo wa Naha wa Leano la Puo wa 2003;
- 5.4. Molao wa Ntshetsopele ya Phihlelo ya Tihahisoleseding wa 2000 (Molao wa 2 wa 2000);
- 5.5. Moralo wa Naha wa Lewa la Dikgokahanyo – 2014-2019.

6. MABAPI LE GCIS

- 6.1. GCIS e theilwe ka 1998, ho ya ka Karolo ya 239 ya Molaotheo, e le setheo se netefatsang hore kanetso ya lesedi le melaetsa ya mmuso, di ya setjhabeng ka mokgwa o momahaneng ebile di tsamaisana le makgetha a bohlokwa a molaotheo wa naha.
- 6.2. GCIS e filwe boikarabelo ba ho hlophisa, ho tataisa le ho eletsisa ka dikgokahanyo tsa mmuso, ho akga le bohokedi ba mehlodi ya ditaba, dikgokahanyo tse ahang batho esita le thekiso. Sepheo sa yona ke ho fihlella dikgokahano tse kopantsweng, tse hlophisitsweng di bile di hlakile dipakeng tsa mmuso le baahi ba Aforika Borwa, e leng se thusang setjhaba hore se kenye letsoho diphetohong tsa naha.
- 6.3. Tshebeletso e ka sehloohong ya GCIS ke ho fana ka lesedi la mmuso le nepahetseng, le tlang ka nako, ho baahi ba Aforika Borwa ka mekgwa kaofela ya dibaka tsa dikgokahano. GCIS e sebedisa dihlahiswa le mapatlalelo a fapaneng ho kgahlanyetsana le ditlhoko tsa lesedi tsa mekgahlelo e fapaneng ya batho. GCIS e fana ka tshebeletso ena e le tokelo ya molaotheo ho baahi ba Aforika Borwa moo Karolo ya 195(g) ya Molaotheo e talolang hore ho kenyeletsa ponaletso, setjhaba se tshwanela ho fuwa lesedi le tlang ka nako, le nepahetseng ebile e le le fihlillehang.
- 6.4. Ka ho ya ka boikarabelo bo seng bo hlalositse, GCIS e fana ka ditshebeletso dikgutlwaneng tsohle tsa Aforika Borwa.

7. BOIKARABELO BA YUNITI YA DITSHEBELETSO TSA DIPUO

- 7.1. Yuniti ya Ditshebeletso tsa Dipuo ya GCIS e theilwe ka Mmesa wa 2008 ka boikarabelo ba ho fana ka tshebeletso ya bofetoledi, bohlophisi le tokiso ya mongolo ho GCIS.
- 7.2. E boetse e na le boikarabelo ba ho bokella, ho etsa le ho hlophisa mareo a tshwanelehileng.
- 7.3. E sebetsa mmoho le mekgatlo e meng ya dipuo, ebile e kenya letsoho ntshetsopeleng le kgothaletsong ya dipuo tse neng di kotetswe nakong e fetileng.
- 7.4. Yuniti ya Ditshebeletso tsa Dipuo e tla ba le boikarabelo ba ho kenya leano lena tshebetsong, esita le ho tsebisa bohle ba amehang ka dikateng tsa lona.

8. POLELO E MABAPI LE LEANO

8.1. Dipuo tsa semmuso tsa GCIS

- 8.1.1. Jwaloka mohlokomedi wa dikgokahano tsa mmuso, GCIS e tla ikitlaelletsisa ho fetisa melaetsa ka dipuo tsohle tsa semmuso tse 11, moo ho hlokehang ho bile ho kgoneha. Dipuo tse sebediswang di tshwanela ho akaretsa le batho ba holofetseng.
- 8.1.2. GCIS e tla nkela hloohong tshebediso, kgonahalo, mehlodi, maemo a mabatowa le botsitso ba ditlhoko le ditabatabelo tsa setjhaba seo e se sebeletsang, ha e etsa qeto ya dipuo tsa semmuso tse tshwanelang ho sebediswa.

9. MEKGWA YA HO HOKAHANA LE BA AMEHANG

9.1. Ho hokahana le setjhaba

- 9.1.1. GCIS e tla hokahana le setjhaba ka mekgwa e latelang:

Mofuta wa kgokahano	Puo e tla sebediswa
Puo ya molomo, ho akga diketsahalo tsa semmuso, ditsebiso, dipuo tse tekellwang setjhaba, diboka, jj.	GCIS e tla sebedisa English ka phapanyetsano le puo enngwe efe kapa efe ya semmuso, ho ya ka sepheo sa lepatlelo leo.
Dikgokahanyo tsa semmuso tse ngotsweng, ho akga le puisano ya elektroniki, ngollano yohle, dipolelo tse etswang ho ba ditaba, lengolokgutshwe la tsebiso, dimemorandamo, dimemo, disetjhula, dikgatiso, ditlankana, diboroutjhara, jj.	Ditokomane tsena qalong di tla phatlalatswa ka English. Ditokomane tsohle tse ngotsweng tsa dikgokahano di tla boela di fetolelwa puong kapa dipuong tse buuwang haholo profenseng e qollotsweng. Yuniti ya Ditshebeletso tsa Dipuo ya GCIS e tla hlophisa dikopo bakeng sa diphetolelo tse jwalo.
Diforomo	Di tla fumaneha ka English.
Mapetjo le boitsebahatso	Jwalokaha GCIS e batla ho hokahana le batho ba bangata kamoo ho ka kgonehang kateng sebakeng se haellang se teng mefuteng e tjena ya dikgatiso, mapetjo ohle le boitsebahatso bohle tsa GCIS tsa kahare le tse yang kantle, di tla ngolwa ka English.
Ditlaleho tsa selemo le selemo tsa GCIS esita le ditokomane tse ding tsa mawa.	Di tla phatlalatswa ka English.
Dihlahiswa tsa ponokutlo tsa GCIS	Dihlahiswa tsa ponokutlo tsa GCIS di tla sebedisa dipolelwana tse ngotsweng katlase, molemong wa ba nang le bofokodi ba kutlo.

9.1.2. Dikopo tsa dikgokahano ka puo enngwe efe kapa efe di ka kenngwa ho ya ka mokgwatsamaiso o talotsweng serapeng sa 9.4 katlase.

9.2. Dikgokahano tsa semolao tsa kahare le tse ding, tse hokahanang le batho ba bang ba amehang

9.2.1. Dikgokahano tse latelang di tla etswa ka English, ntle le moo ho nang le tlhokeho ho bile ho nketswe hloohong tshebediso, kgonahalo, mehlodi, maemo a mabatowa le botsitso ba ditlhoko le ditabatabelo tsa setjhaba, puisano e ka nna ya fetolelwa ho tloha ho English ho ya puong kapa dipuong tse kopilweng. Tsona di tla kenyeletsa:

9.2.1.1. Dikgokahano tsohle tsa semmuso tsa kahare tse ngotsweng kapa tsa elektroniki kahare ho GCIS (dimemorandamo, ditlankana, dibrouthjara, diphephetjhana, ditsebiso tsa semmuso, ditokomane, masedinyana, diphoustara, ditsebiso, diaterese tsa semolao, dikopano, jj).

9.2.1.2. Dikgokahano tsohle tsa semmuso tse etswang ka molomo, tse ngotsweng le tsa elektroniki moo batho ba bang ba amehang ba ka nnang ba ameha ho, tse akgang dikopano, dipuisano tsa sehlopha, ho teka taba, dipuopontshano ka mesebetsi, dinako tsa thupello, dikopano tsa kgalemo mesebetsing, jj.

9.2.2. Basebetsi ba GCIS ba ka nna ba eba le seabo ka dikgokahano tsa puo ya molomo, tse ngotsweng kapa tsa elektroniki dipakeng tsa bona ba le bang ka puo eo ba e ratang, ha feela e le hore bohle ba amehang puisanong eo ba utlwisisa puo kapa dipuo tse sebediswang.

9.3. Dikgokahano le ditho tsa setjhaba tse nang le bokowa ba ditho tsa kutlo, puo le pono:

9.3.1. Moo ho nang le tlhokeho, GCIS e tla nkela hloohong tshebediso, kgonahalo, mehlodi, maemo a mabatowa le botsitso ba ditlhoko le ditabatabelo tsa setjhaba, e fane ka disebediswa tsa kgokahanyo ka mongolo wa Braille molemong wa ba nang le bofokodi ba ho bona, e be e hlophisa botoloki ba Puo ya Matsoho molemong wa ba nang le bofokodi ba ho utlwa.

9.3.2. Bahlanka ba GCIS ba sekgutlwaneng sa kamohelo ba tla rupellelwa ho sebedisa Puo ya Matsoho molemong wa ho hokahana le batho ba hlokang ditshebeletso ba nang le bofokodi ba ho utlwa.

9.4. Mekgwatsamaiso ya ho fumana diphetolelo:

- 9.4.1. Moo kgokahanyo e so kang e fanwa ka mongolo wa Braille, ka Puo ya Matsoho kapa ka puo e qollotsweng, kopo ya phetolelo ya tokomane e ka nna ya etswa ho DG, e fetolelwe mongolong wa Braille kapa botoloking ba Puo ya Matsoho.
- 9.4.2. Dikopo di tlameha ho lebiswa ho DG mme di imeilelwe ho: languagequeries@gcis.gov.za kapa di iswe Ntlogolo ya GCIS.
- 9.4.3. GCIS e tla nkela hloohong kopo eo ho shebilwe tshebediso, kgonahalo, disebediswa, maemo a mabatowa le botsitso ba ditlhoko le ditabatabelo tsa setjhaba.
- 9.4.4. Haeba kopo e ananetswe ho shebilwe mabaka a boletsweng serapeng sa 9.4.3 kahodimo, ka nako ya matsatsi a 10 kopo e amohetswe, GCIS e tla hlophisa, ho ya kamoo maemo a tla be a le kateng, phetolelo ya tokomane, ditshebeletso tsa botoloki ba puo ya matsoho kapa ho fetolwa ha tokomane hore e be ka mongolo wa Braille. Haeba ho ka etsahala hore GCIS e hlolehe ho ananela kopo ka sekepele sa matsatsi a badilweng, puisano le mokopi ya tshwanelehileng e tla etswa e le ho tsebisa hore na ditshebeletso di tla fanwa neng.
- 9.4.5. Moo botoloki ba puo ya matsoho bo hlokehang moketjaneng wa GCIS, kopo e tlameha ho romelwa ka matsatsi a supileng pele ho letsatsi le reretsweng moketjana oo.

10. POLOKO YA DIREKOTO

- 10.1. Ditokomane tsohle tsa semmuso tsa GCIS di tla bewa direktong ka English, mme moo ho hlokehang, di tla bolokwa ka dipuo tseo di fetoletsweng ho tsona.

11. THAROLLO YA DITLETLEBO

- 11.1. Motho ofe kapa ofe ya nang le tletlebo mabapi le tshebediso ya Leano la Tshebediso ya Dipuo la GCIS a ka kenya tletlebo ka lengolo ho DG nakong ya dikgwedi tse tharo tsa ho ropoha ha tletlebo.
- 11.2. Tletlebo e tlameha ho tlišwa ho GCIS ka o mong wa mekgwa e latelang:

- 11.2.1. Ha e tliswa Ntlogolo ya GCIS e Tshedimoseiso House, 1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083; kapa
- 11.2.2. Ha e romelwa ka poso e ngodisitsweng ho: The DG, GCIS, Private Bag X745, Pretoria, 0001; kapa
- 11.2.3. Ka imeile ho DG ho languagequeries@gcis.gov.za
- 11.3. Dintlha tsa motletlebi ka botlalo – ho akga le mabitsa a feletseng, aterese le dinomoro le mekgwa e meng ya ho buisana – di tlameha ho hlakiswa tletlebo e kentsweng.
- 11.4. Ho tlameha hore ho fanwe ka dintlha tse tebileng tse hlahosang tletlebo, ho akga le mohla, nako le motho ya ikarabellang, moo ho hlokehang.
- 11.5. GCIS e ka nna ya kopa hore motletlebi a fane ka lesedi le leng le tomanyana kapa a ye kopanong molemong wa hore a etse patlisiso ya tletlebo ka puo ya molomo.
- 11.6. DG, ka nako ya dikgwedi tse tharo kapa e kgutshwane ho moo ho ya kamoo ho hlokehang kateng hore ho shebisiswe tletlebo, o tla etsa qeto mabapi le tletlebo mme a ngolle motletlebi ho mo tsebisa ka qeto eo.
- 11.7. Haeba motletlebi a sa kgotsofalla qeto ya DG, motletlebi a ka nna a fetisetsa tletlebo hodimo ho Letona la tsa Dikgokahanyo ka ho kenya maipiletso a ngotsweng nakong ya kgwedi e le nngwe a amohetse qeto ya DG jwalokaha ho hlahositswe serapeng sa 11.6 kahodimo.

12. KGATISO LE PHIHLELLO YA LEANO LA TSHEBEDISO YA DIPUO LA GCIS

- 12.1. Leano la tshebediso ya dipuo le tla ba teng ka:
 - 12.1.1. dipuo tsohle tse 11 tsa semmuso; le ka
 - 12.1.2. Braille.
- 12.2. Leano lena le ka fumanwa:
 - 12.2.1. ka puo efe kapa efe ya tse 11 tsa semmuso inthaneteng ho www.gcis.gov.za; kapa ka ho
 - 12.2.2. kopa khophi e hatisitsweng ka puo efe kapa efe ya tse 11 tsa semmuso kapa ka Braille Ntlogolo ya GCIS kapa dikantorong tsa diprofense.
- 12.3. Khophi ya leano la tshebediso ya dipuo e tla phatlalatswa ka English *Koranteng ya Mmuso*, ebile e tla pepeswa dibakeng tsohle tse hlwailweng Ntlogolo ya GCIS le dikantorong tsa diprofense.

13. TJHEBOBOTJHA YA LEANO

- 13.1. Yuniti ya Ditshebeletso tsa Dipuo e tla dula e ntse e disa ebile e lekola kgatelopele e amanang le ho kenngwa tshebetsong ha leano lena, ebe e isa tlaleho ya selemo le selemo ho Letona la Lefapha la Bonono le Botjhaba esita le PanSALB mabapi le tshebediso ya dipuo tsa semmuso dibakeng tse fapaneng jwalokaha ho lohothilwe ho Karolo ya 9 ya Molao.
- 13.2. Leano le tla shejwobotjha ka dilemo tse ding le tse ding tse nne, kapa ha ho bonahala ho hlokeha.